

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Σαράντα χρόνια μετά

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

'Αναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου 'Αθηνῶν

Χαίροις τῶν φοιτητῶν ἡ πλειάς

Θεολογίαν εύσεβως ή σπουδάζουσα... Αὐτὸν τοὺς δύο στίχους θυμάμαι ἀπὸ ἔναν ὅμνο εἰδικὰ φτιαγμένο γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τῶν πρωτοετῶν φοιτητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς στὶς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ '50. Ἡταν τότε ποὺ μὲ τόσα δνειρά ξεκινούσαμε γιὰ νὰ κατακτήσουμε τὸν ἑαυτό μας καὶ τὸν κόσμο. «'Ιδοὺ αἱ χῶραι λευκαί εἰσιν πρὸς θερισμόν...' μᾶς ἐλεγαν. Καὶ τὸ βλέπαμε, τὸ διαπιστώναμε καθημερινά.

Ο κόσμος ποὺ μόλις εἶχε βγεῖ ἀπὸ ἔναν ὀλέθριο παγκόσμιο πόλεμο καὶ ἡ πατρίδα μας ἀπὸ ἔναν ἐμφύλιο, περίμενε κάτι καλλίτερο νὰ συμβεῖ, ζητοῦσε μιὰν ἐλπίδα. Ζητοῦσε ἀπὸ τὰ νειάτα μιὰ προσφορά, μιὰ ἀφιέρωση. Καὶ τί ιερώτερο ἀπὸ μιὰ παιδεία ποὺ θὰ ὀδηγοῦσε τὰ νειάτα τῆς Ἑλλάδος στὸν Χριστό, ποὺ μόνος Αὐτὸς μπορεῖ νὰ δώσει, γιατὶ εἶναι ὁ Τίδιος, τὴν ἐλπίδα, τὸ φῶς, τὴν χαρά, τὴν εἰρήνη;

Ἐμεῖς τότε, ἐκεῖνο καλοκαίρι τοῦ 1954, ἐτοιμαζόμασταν γιὰ τίς εἰσαγωγικὲς ἔξετάσεις στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ ποὺ θὰ μᾶς ἐδινε τὴ δυνατότητα νὰ καταρτιστοῦμε γιὰ ν' ἀναδειχτοῦμε ἐργάτες στὸν ἄγρο τοῦ θερισμοῦ. "Οπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε οἱ ἐργάτες σὲ τέτοιες περιπτώσεις εἴναι πάντα λιγοστοὶ καὶ πρέπει ν' ἀκολουθοῦμε τὴν προτροπὴ τοῦ Κυρίου μας πρὸς τοὺς ἐβδομήκοντα ἀποστόλους Του ποὺ ὠφειλαν νὰ παρακαλέσουν τὸν Κύριο τοῦ θερισμοῦ γιὰ τὴν ἀποστολὴ ἐργατῶν (Λουκᾶ ι' 2).

Καὶ ὅμως δὲν ἦταν λάθος!

"Οταν ἀναπολοῦμε ἐκεῖνες τίς ὥρες, θυμόμαστε «μὲ τὶ καρδιά, μὲ τὶ πνοή, τὶ πόθους καὶ τὶ πάθος πήραμε τὴ ζωή μας» τότε. Καὶ δὲν βρίσκουμε ὅτι ἦταν λάθος! γιὰ νὰ τὴν ἀλλάξουμε.

Λάθη μπορεῖ νὰ ἔγιναν πολλὰ σ' αὐτὰ τὰ σαράντα χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν. Ἐδῶ καὶ μιὰ μέρα νὰ ζήσουμε οὐδεὶς ὁ ἀναμάρτητος...

Ο καθένας μας θὰ ἔχει πολλὰ νὰ ὁμολογήσει. Λάθη ἐπιλογῶν, τακτικῆς, συμπεριφορᾶς, ἀπόψεων, θέσεων. Πιστεύω δῆμως ὅτι κανεὶς καὶ καμία δὲν μετάνοιωσε, ἀπὸ ἐκείνη τὴν τάξη τοῦ 1954 γιατὶ ἔβανε καρδιά, πνοή, πόθους καὶ πάθος στὴ ζωή του, στὴ ζωή της. Γιὰ ἔνα εἴμαστε βέβαιοι, ὅτι τότε δὲν ζυγίσαμε τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ στὴν ἐπιλογὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Κρίνοντας ὁρθολογιστικὰ τὰ πράγματα δὲν ἦταν ἡ καλλίτερη διέξοδος γιὰ ἔνα νέο ἄνθρωπο νὰ γίνει θεολόγος. Ἐπαγγελματικὰ δὲν ἦταν λύση· ἡ ἀδιοριστία μᾶς ἀκολουθοῦσε ως μόνιμη ἀπειλή. Κοινωνικὰ δὲν ἦταν τόσο ἀποδεκτὸς ὁ δόλος τοῦ θεολόγου καθηγητοῦ. Η Ἐκκλησία δὲν εἶχε τὶς δυνατότητες ἡ δὲν εἶχε ἀντιμετωπίσει τὸ ἐνδεχόμενο νὰ στελεχώσει τὶς ὑπηρεσίες της μὲ λαϊκοὺς θεολόγους. Ἀκόμη καὶ οἱ ἀπόφοιτες τῆς Σχολῆς Διακονισσῶν κατ' ἔξαίρεσιν διορίστηκαν σὲ θέσεις κοινωνικῶν λειτουργῶν στὴν Ἐκκλησία. Οἱ περισσότερες ἐργαστηκαν ως ἐπιμελήτριες στὰ δικαστήρια ἀνηλίκων. Ἀλλωστε καὶ πολλοὶ ἀνδρες συνάδελφοι τους προσέφεραν τὶς ὑπηρεσίες τους στὸν συγκεκριμένο αὐτὸ χώρῳ κοινωνικῆς διακονίας.

Διάφορες δυσκολίες

Τὸ μέλλον δὲν προοιωνίζόταν ἄριστο. Καὶ αὐτὸ τὸ γνωρίζαμε ὅλοι. Τὸ συζητούσαμε στοὺς διαδρόμους, στὶς αἴθουσες, στὶς κατ' ίδίαν συζητήσεις μας, στὶς ἐκδρομές μας, στοὺς κύκλους ποὺ συχνάζαμε. Προσπαθούσαμε νὰ συμπαρασταθοῦμε ὁ ἔνας στὸν ἄλλο, καὶ δχι μόνο στὶς ἔξετάσεις. Ζητούσαμε βοήθεια ἀπὸ μεγαλύτερους ἀδελφούς καὶ περισσότερες φορὲς τὴ βρίσκαμε πρόθυμα κοντά τους.

Δὲν ἦταν μόνο τὰ οἰκονομικὰ δύσκολα. Πολλοὶ ἀπὸ μᾶς δούλεψαν σκληρὰ καὶ γιὰ τὸν ἐπιούσιο. Καὶ στὰ πνευματικὰ εἶχαμε δυσκολίες. Πολλοὶ ἦσαν αὐτοὶ ποὺ ἤθελαν νὰ μᾶς καθοδη-

Σὲ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας

γήσουν καὶ νὰ μᾶς ἐντάξουν. Ὡς νέοι παλεύαμε ἀνάμεσα στοὺς τρόπους προσφορᾶς ποὺ ἔπρεπε νὰ ἐπιλέξουμε καὶ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς σκέψης μας καὶ τὴν καλλιέργεια τῆς ἐπιστήμης. Πολλὲς φορὲς σ' αὐτὰ ὅλα φανερωνόταν τὸ ἀσυμβίβαστο. Οἱ «συλλογικὲς συμβάσεις» ἐξάλλου ἐξασφαλίζουν τὸ γενικὸ καὶ ὅχι τὸ εἰδικὸ ἥ τὸ προσωπικὸ συμφέρον.

Τὰ χρόνια περνοῦσαν μὲ πολλὲς ἀγωνίες, ἐξετάσεων, ἐπιβιώσεων, προσανατολισμῶν, ἀποκαταστάσεων ἐπαγγελματικῶν καὶ οἰκογενειακῶν. Τὸ στρατιωτικὸ μετά, μιὰ ἄλλη δοκιμασία γιὰ τ' ἀγόρια. Ἐξετάσεις δηλαδὴ στὴν πράξη τῶν θεολογικῶν μας ἀρχῶν σὲ μιὰ ἐποχὴ ὅχι ἰδιαίτερα εύνοϊκὴ γιὰ τοὺς θεολόγους.

Μετὰ τὸ στρατὸ ἥ ἀνάγκη ὥθησε πολλοὺς σὲ ἀλλαγὴ σπουδῶν, ἐπαγγελμάτων. Πολλοὶ ἔψυγαν στὸ ἔξωτερικό, κυρίως μὲ ὑποτροφίες, γιὰ διεύρυνση τῶν ἐνδιαφερόντων τους, ἐξειδίκευση σὲ χώρους ποὺ ἀγάπησαν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς φοίτησης τους στὸ ἐλληνικὸ Πανεπιστήμιο, στὴν τροφὸ Θεολογικὴ Σχολὴ καὶ ἐμπνεύστηκαν ἀπὸ τὴν διδασκαλία σεβαστῶν καθηγητῶν. Καὶ γι' αὐτὲς τὶς ἐπιλογὲς τὰ διλήμματα δὲν ἔλειπαν ἀναφορικὰ μὲ τὸ εἶδος τῶν σπουδῶν, τὴν προέλευση τῶν ὑποτροφιῶν, τὰ ἀποτελέσματα, τὴν χρησιμότητα ἀλλὰ καὶ τὴν χρησιμοποίηση αὐτῶν τῶν γνώσεων ἀμα τῇ ἐπιστροφῇ στὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή.

«Ἴδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσὶ πρὸς θεοισμὸν ἡδη» (Ιω. δ' 35).

Ἡ ἐκπλήρωση τῶν πόθων

Ἡ ξωὴ ὅμως βρίσκει τὸν ρυθμό της. Περνῶντας τὰ χρόνια καὶ δουλειὰ βρῆκαν οἱ περισσότεροι – ἐννοῶ ἐργασία στὸν θεολογικὸ χῶρο –, καὶ οἰκογένεια δημιούργησαν καὶ δυνατότητες νὰ προσφέρουν τοὺς καρποὺς τῶν κόπων τους.

Οἱ περισσότεροι, μὲ πολλὴ καρδιὰ καὶ πνοὴ καὶ πάθος ἐκπλήρωσαν τοὺς πόθους τους γιὰ μιὰ σωστὴ θεολογικὴ ἐργασία κοντὰ στοὺς μαθητὲς τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης. Γνωρίζω ὅτι πολλοὶ βρῆκαν πολλὴ χαρὰ στὴ διακονία τους καὶ ἀπέκτησαν πολύτιμη ἐμπειρία στὴν ἐπικοινωνία τους μὲ τοὺς νέους. Θὰ ἔπρεπε κάποτε νὰ κατατεθεῖ αὐτὴ τους ἥ μαρτυρία καὶ νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι θὰ εἶναι σημαντικὴ βοήθεια γιὰ τοὺς νεωτέρους συναδέλφους τους.

Ἄλλοι ἀξιώθηκαν ἐπὶ πολλὰ χρόνια νὰ ὑπηρετήσουν στὸν κοινωνικὸ τομέα καὶ νὰ συμπαρασταθοῦν σὲ μιὰ ἀποκλίνουσα νεότητα καὶ νὰ κάνουν τὸ πάν γιὰ νὰ τὴν ἐπαναφέρουν στὸν ὁρθὸ δρόμο.

Μερικοὶ διακόνησαν καὶ διακονοῦν στὶς τάξεις τῆς Ἀρχιερωσύνης καὶ τῆς Ἱερωσύνης καὶ ποιμαίνουν θεοφιλῶς τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ. Ἄλλοι ἐπέλεξαν τὴν ἴσαγγελη πολιτεία καὶ ἀνεδείχθησαν ὁδηγοὶ πνευματικὸ τῶν ὁποίων ὁ φθόγγος ἐξῆλθεν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. Ἅς μὴ ἔχεντας ὅτι μὲ πρωτοβουλία τοῦ ἔτους μας ἐπιχειρήθηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἐκεῖνα τὰ χρόνια προσκυνηματικὴ ἐπίσκεψη στὶς Ἱ. Μονὲς τοῦ Ἀγίου Ὁρούς μὲ τὴν παραχώρηση ἐκ μέρους τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τοῦ σκάφους «Ἰάσων» πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτό. Ποιός νὰ ἔρει ἀν ἐκείνῃ ἥ ἐπίσκεψη δὲν ἐνστάλλαξε στὶς ψυχὲς τῶν συμφοιτητῶν μας τὸν πόθο νὰ ἐπανέλθουν στὸν Ἀθωνα καὶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς νὰ γίνουν οἰκιστές του, ἔστω ἐλάχιστοι ὅπως συνηθίζουν νὰ ὑπογράφονται.

Λίγοι ἀξιώθηκαν νὰ ὑπηρετοῦν σήμερα στὴν τροφὸ Σχολὴ καὶ νὰ ἐτοιμάζουν τοὺς νέους θεολόγους ὡς ἐργάτες γιὰ τὸν νέο θερισμό. Ἄλλοι ἔχουν αληθεῖ σὲ ἄλλες πανεπιστημιακὲς Σχολὲς ἀκολουθώντας δικούς τους δρόμους στὴν ἔρευνα καὶ τὴν ἐπιστήμη.

Πολλοὶ καλλιέργησαν μὲ συνέπεια τὰ θεολο-

ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ*

Τοῦ πανος. ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ, Ιεροκήρυκος

Καὶ λίγο πιὸ κάτω θυμάται τὸν ποιητή, ποὺ δὲν εἶχε πολλὴ σχέση μὲ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλ’ εἶχε τὸ χρόισμα νὰ περιγράφει μὲ δύναμη ἥθινες καταστάσεις: «Ἐτοι στὴ σκοτεινὴ ταβέρνα / πίνουμε πάντα μας σκυφτοὶ / σὰν τὰ σκουλήκια κάθε φτέρνα / ὅπου μᾶς εῦρει, μᾶς πατεῖ / δειλοί, μοιραῖοι κι ἄδυοντοι ἀντάμα / προσμένουμε, ἵσως, κάποιο θάμα!» (Βάρναλης).

Ποιό θαῦμα; «Τὸ θαῦμα, σχολιάζει ὁ Ιεράρχης, νὰ πέσει ἐξ οὐρανοῦ τὸ μάννα. Τὸ μάννα τῆς εὐημερίας, τοῦ εὐδαιμονισμοῦ, τῆς ἡσσονος προσπαθείας, τοῦ ἀμοραλισμοῦ καὶ τῆς ἀλλοτρίωσης, χωρὶς δικούς μας σωματικοὺς ἢ πνευματικοὺς κόπους. Μὲ ἔμβλημα τὴν ἀπρονοησία καὶ τὴν τσαλατοσυλλὰ κινούμεθα πρὸς τὸ 2000 στηριζόμενοι στὸν ἔξυπνακισμό, τὴν ἀτιδοσύνη, τὸν ἀετονυχισμό, χωρὶς ἀξιοπρέπεια καὶ σφροσύνη»¹².

Θλιβερὲς διαπιστώσεις ἀπὸ τὴν παρατήρηση τῆς νεοελληνικῆς πραγματικότητας. Εὐχόμαστε νὰ μὴν εἶναι κατὰ πάντα ἀληθινές, ἀν καὶ ἡ καθημερινότητα, σκληρὴ καὶ ἀνάλγητη, μᾶς παγώνει τὴν ἐλπίδα. Καὶ πῶς θὰ γίνει διαφορετικά, ἀφοῦ ἡ καρδιά μας ἀποσπάσθηκε ἀπὸ τὸ Θεὸν καὶ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ δόθηκε ἀλόγιστα στὶς νέες θεότητες τῆς ὕλης καὶ τῶν ἡδονῶν, ἀφοῦ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 43 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

γικὰ γράμματα καὶ συνέγραψαν πλεῖστα ὅσα συγγράμματα, μελέτες, διατριβές, ἀρθρα καὶ πρωτοστάτησαν στὴ δημιουργία θεολογικῶν περιοδικῶν ποὺ κρατοῦν τὴν πρωτοπορία τὰ τελευταῖα χρόνια.

Πολλοὶ τέλος ἔχουν ἥδη στρατευτεῖ στὴν θριαμβεύοντα Ἐκκλησία καὶ ἀγωνίζονται μὲ τὶς προσευχές τους γιὰ μᾶς τοὺς περιλειπόμενους συμφοιτητὲς καὶ συμφοιτήτριές τους καὶ ὅλον τὸν κόσμο, ὥστε νὰ περάσει ἡ Θεολογία στὴ ζωὴ καὶ νὰ ζήσει ὁ κόσμος ἐν Χριστῷ.

Τί δέον γενέσθαι

“Ἄν κατέγραψα τὶς λίγες σκέψεις ποὺ μοῦ ἐγεννήθησαν ἀναλογιζόμενος τὰ χρόνια αὐτὰ ποὺ πέρασαν, ἥταν γιὰ νὰ διαγράψω ἓνα μικρὸ δοιπορικὸ ζωῆς ποὺ δὲν τὸ αἰσθάνομαι μόνον ἀτομικά, ἀλλὰ δένεται μὲ τρόπο προσωπικὸ μὲ δλους καὶ δλες ποὺ ξεκινήσαμε ἐδῶ καὶ σαράν-

ἀπερίσκεπτα ἀνταλλάξουμε τὰ «ἐν ελπίσι ἀγαθὰ» μὲ τὰ «ἐν χερσί», ὅπως θὰ μᾶς ἔλεγαν καὶ οἱ παλαιοὶ διδάσκαλοι τοῦ Εὐαγγελίου;

Δὲν κηρύσσεται μὲ πάθος καὶ μαχητικότητα, ὅπως πρὸν λίγες δεκαετίες, ὁ ἀθεϊσμός, δὲν πολεμεῖται ἡ ἔννοια τοῦ Θεοῦ μὲ ἐπιχειρήματα ἀπὸ τὴν ἀρνητικὴ κριτική. Έμμεσα ὅμως καὶ συνεσκιασμένα κηρύσσεται ὁ ἀθεϊσμός καὶ πολεμεῖται ὁ Θεὸς μὲ τὴν ἀδιαφορία καὶ τὴν ἔξαρση τῆς γοητείας τῆς ὕλης, τῆς σάρκας, τῆς μαγείας τῶν ἡδονῶν.

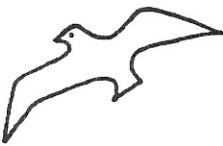
5. Ἡ γοητεία τῆς ὕλης

Μὲ τὴ βοήθεια τῶν τεχνολογικῶν μέσων τῆς ἐποχῆς μας ἡ γοητεία τῆς ὕλης ἔφθασε στὸ ἀποκορύφωμά της. Ἡ ἐπιστήμη καὶ τέχνη τῆς Τηλοψίας δημιούργησε φαντασμαγορικούς, παραμυθένιους παραδείσους, οἱ ὅποιοι ὑψώνουν τεῖχος πανύψηλο στὴ θέα τοῦ παραδείσου τοῦ Θεοῦ. Πειρασμὸς μέγας, τὸν ὅποιον κάθε ἀνθρώπος «ώς σάρκα φορῶν καὶ κόσμον οἰκῶν» θὰ συναντήσει στὸ διάβα τῆς ζωῆς του. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν τὸν ἀπέφυγε, χωρὶς φυσικὰ νὰ τὸ θέλει.

Μᾶς τὸ ἔξιστοροῦν οἱ Ἰ. Εὐαγγελιστές. “Οταν ὁ Κύριος βρέθηκε στὴν ἔρημο, μετὰ τὴ Βάπτιση του, τὸν παρέλαβε ὁ διάβολος καὶ τὸν ἀνέβασε σ’ ἔνα πολὺ ψηλὸ βουνὸ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τοῦ ἔδει-

τα χρόνια τὸν καλὸν ἀγώνα τῆς Θεολογίας ποὺ μόνον ὁ ἀγαθὸς Θεὸς γνωρίζει τὸν καρπούς του. Ἀπώτερη σκέψη μας εἶναι νὰ πραγματοποιηθεῖ κάποια στιγμὴ μία συνάντηση ὅλων τῶν περιλειπομένων — στὴν ὅποια θὰ ὑπάρξει καὶ προσκλητήριο ἀπόντων — καὶ κατὰ τὴν ὅποια θὰ γινόταν λεπτομερῆς ἀπολογισμὸς τῶν σαράντα χρόνων ποὺ πέρασαν. Τοσοὶ αὐτὸς νὰ ἥταν καὶ ἀφοριμὴ καὶ γιὰ ἄλλα «ἔτη» πανεπιστημιακὰ νὰ συναχθοῦν ἐπὶ τῷ αὐτῷ γιὰ νὰ ἀναλογισθοῦν τὸ παρελθόν, νὰ ἀποτιμήσουν τὸ παρὸν καὶ νὰ συλλογιστοῦν τὸ μέλλον, ίδιαίτερα σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἡ ἐμπειρία τῶν παλαιῶν θὰ εἶναι ὀδηγὸς πολύτιμος γιὰ τοὺς νεωτέρους, οἱ ὅποιοι σήμερα δοκιμάζονται καὶ ἔχουν ν’ ἀντιπαλαίσουν μὲ πολὺ δυσκολότερα καὶ πολυπλοκότερα προβλήματα ἀπ’ ὅ,τι ἐμεῖς οἱ παλαιότεροι.

Γένοιτο καὶ ὁ Θεὸς βοηθός!

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Χῶραι λευκαὶ πρὸς θερισμὸν

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Αναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἡ ἀρχὴ τοῦ μεταθετοῦ

Στὴ ξωὴ συμβαίνουν παράξενα πρόγυματα. Ἰσχύουν παράδοξες ἀρχές. Μία ἀπὸ τὰς ἀρχές αὐτές εἶναι καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ μεταθετοῦ. Ὁχι ὑπὸ τὴν συνήθη τῆς ἔννοια, γιὰ παράδειγμα τὸ μεταθετὸν τῶν ἐπισκόπων ἢ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ἢ μὲ τὴν ἔννοια τῆς μεταθέσεως ἐνὸς προβλήματος πρὸς ἐπίλυση στὸ μέλλον. Τὸ παράδοξο στὴ χρήση τοῦ ὅρου ἔγκειται κυρίως στὸ γεγονὸς τῆς μεταθέσεως κάποιοι ἀπὸ τὴ θέση τοῦ ὑποκειμένου σ' αὐτὴν τοῦ ἀντικειμένου ἢ τῆς ἀμοιβαίας μεταθέσεως δύο ὑποκειμένων. Τοῦ νέου στὴ θέση τοῦ γέροντος, τοῦ γέροντος στὴ θέση τοῦ νεωτέρου. «Ἐκεῖ ποὺ εἶσαι ήμουνα· ἐδῶ ποὺ εἶμαι θά ὁθεῖς».

Σὲ περασμένο μας ἄρθρο¹ μιλήσαμε γιὰ τοὺς φοιτητὲς ποὺ εἰσήχθησαν στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τὸ 1954 ὑπακούοντας στὸ κάλεσμα γιὰ «χωράφια ποὺ ἀσπροκοποῦν ἀπὸ τὰ στάχυα τὰ ὄριμα, ἔτοιμα κιόλας γιὰ τὸ θερισμὸ» (Ιωάννου δ' 35). Ἡ ἀποστολὴ ἦταν ὑψηλὴ καὶ φρόντισαν στὰ σαράντα χρόνια ποὺ πέρασαν ἀπὸ τότε ν' ἀνταπεξέλθουν ὅσο μποροῦσαν καλλίτερα. «Ἄν αὐτοὶ βρίσκονταν στὴ θέση τοῦ θεριστῆ τότε, οἱ ἴδιοι σήμερα εἶναι στάχυα ὄριμα, ἔτοιμα γιὰ τὸ θερισμό. Στὰ χρόνια αὐτὰ ποὺ ὑπηρέτησαν κοντά στοὺς νέους ἀπέκτησαν πολύτιμη ἐμπειρία ποὺ θὰ ἔπειτε νὰ τὴν καταθέσουν, γιατὶ ἡ μαρτυρία τους αὐτὴ θὰ εἶναι σημαντικὴ βοήθεια γιὰ τοὺς νεωτέρους συναδέλφους τους».

Ο καθένας μας ὅμως δὲν παίρνει τὴν πρωτοβουλία γιὰ τέτοιου εἰδούς καταθέσεις. Εἶναι φορὲς μάλιστα ποὺ δὲν θεωρεῖ σημαντικὴ αὐτὴ τὸν τὴν προσφορά. Τὸ πολὺ πολὺ νὰ τὴ μεταφέρει σὲ πολὺ κοντινούς τὸν φίλους. Χρειάζεται κάποιο ἐρέθισμα, κάποια κίνηση ἢ ὅποια θὰ τὸν πείσει ὅτι αὐτὸ ποὺ ἔκανε ἔχει σημασία καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. «Οχι μόνο τὰ θετικὰ ἀλλὰ καὶ τὰ ἀργητικὰ σημεῖα μποροῦν νὰ ἀποβοῦν ἀξια προσοχῆς ἔστω καὶ πρὸς ἀποφυγῆν.

Κυρίως ὅμως τὰ θετικά, καὶ ὅλοι ἔχουμε θετι-

κὰ σημεῖα νὰ ύποδειξούμε στὴ μακρὰ σταδιοδρομίᾳ μας.

Ἡ χρησιμοποίηση τῆς λέξεως δηλώνει ἥδη τὴν ἀγωνιστικὴ τῆς σημασία ἀνεξάρτητα ἀπὸ νίκες, ἀπὸ λάφυρα· δείχνει κυρίως τὸ ἀγωνιστικὸ φρόνημα. Μόνο ποὺ αὐτὸς ὁ ἀγώνας μπορεῖ ν' ἀφήνει μιὰ πίκρα στὸ τέλος, μιὰ πικρὴ γεύση κι ὅλοι μας μπορεῖ νὰ ταυτιστοῦμε μὲ τοὺς στίχους ἐνὸς ποιήματος ποὺ ὁ δημιουργός του — συμφοιτητής μας — τὸ ἐπέγραψε 'Ανώνυμο². Καὶ ὅμως ὁ καθένας μας θὰ μποροῦσε νὰ βρεῖ τὸν ἑαυτὸ του στοὺς στίχους του, ἐπώνυμος ὁ ἴδιος καὶ στρατιώτης ἀγνωστος συγχρόνως.

Μαζὶ κινήσαμε πολλοί,
χαθήκαμε πολλοί,
μείναμε πολλοί,
γιὰ νὰ προχωρήσουμε.

Πεινάσαμε, πονέσαμε, διψάσαμε,
γιὰ τὴ νίκη.

Σκύψαμε βαθιὰ
νὰ γλυτώσουμε ἀπ' τὶς σφαῖρες.

Γεμίσαμε λάσπη στὰ χαντάκια
γιὰ νὰ σωθοῦμε.

Ζήσαμε.

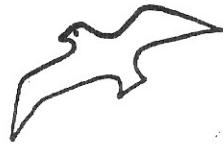
Καὶ τώρα πεθαίνουμε.
Νικητὲς ἢ νικημένοι,
τί σημασία ἔχει;

Ἄν οἱ στίχοι διαξωγραφοῦν καταστάσεις ποὺ ζοῦμε καὶ περνοῦμε ὅλοι μας ἐγγράφονται τελικὰ στὴ μελέτη θανάτου ποὺ κάθε χριστιανός, καὶ ὁ Θεολόγος ἴδιαίτερα, καλεῖται νὰ κάμει. Μέσα του ἐν τούτοις ἔχει τὴ διαβεβαίωση ὅτι ὁ καλῶν πρὸς θερισμὸν εἶναι ὁ ἴδιος ποὺ μᾶς λέγει «καὶ ἐγενόμην νεκρός, καὶ ἴδου ζῶν εἶμι» «μὴ φοβοῦ» (Ἀποκάλυψη α' 17-18). Στὴν περιπτωση ὅμως αὐτή, τί μπορεῖ νὰ σημαίνει νικητὲς ἢ νικημένοι;

Ἀμοιβαῖα κεφάλαια

Σημασία ἔχει νὰ κάνουμε ἐναντίον ἀπολογισμὸ

Σὲ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας

ποὺ νὰ εἶναι χρήσιμος καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Σκεψθήκαμε λοιπὸν νὰ προτείνουμε σήμερα ἐνοὶ μικρὸδ ὁδηγητικὸ μίτο ποὺ θὰ βοηθήσει τοὺς συναδέλφους νὰ προχωρήσουν στὴν ἔξαγωγὴ κάποιων χρήσιμων συμπερασμάτων ἀπ' αὐτὴ τῇ μακρῷ ἐμπειρίᾳ τους γιὰ ὅλους μας καὶ νὰ μπορέσουν στὴ συνέχεια νὰ μᾶς τὰ μεταδώσουν. 'Ο μίτος αὐτὸς προτείνεται σὲ δύο μιρρέφες ἑρωτηματολογίου: A' καὶ B'.

'Η πρώτη (A'), μὲ ἐπτὰ ἑρωτήματα ποὺ ἐπιδέχονται κλειστὲς ἀπαντήσεις, ἀναφέρεται στὴ σημασία τῆς Θεολογίας, στὸ ἔργο τοῦ Θεολόγου σήμερα καὶ στὴν εἰκόνα ποὺ ἀναμένει ὁ κόσμος καὶ οἱ νέοι ἀπὸ τὸν Θεολόγο. Στὴ συνέχεια ἐπιδιώκεται κριτικὴ γιὰ τὸ ἐπίπεδο τῶν σύγχρονων βιβλίων τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν καὶ ἀναφορὰ στὰ τυχὸν πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματά τους. 'Ακολούθως ἑρωτάται γιὰ τὴν ἔκταση τῆς συνεργασίας ἐνορίας καὶ σχολείου καὶ γιὰ δραστηριότητες - πρωτοβουλίες τοῦ Θεολόγου στὸν εὐρύτερο κοινωνικὸ χῶρο.

'Η δεύτερη (B') μιρρὴ περιλαμβάνει πέντε ἀνοικτῶν ἀπαντήσεων ἑρωτήσεις τοῦ τύπου ἐνὸς ὁδηγοῦ συνέντευξης, ποὺ ὁ ἴδιος ὁ Θεολόγος καθηγητὴς μπορεῖ νὰ «πάρει» ἀπὸ τὸν ἑαυτό του ἢ νὰ «δώσει» σὲ κάποιον ἄλλο. 'Ἐδῶ ἔχει τὴν εὐχέρεια νὰ ἀπαντήσει ἐκτενέστερα καὶ νὰ ἔξαγάγει ἀπὸ τοὺς θησαυρούς του καinὰ καὶ παλαιά. 'Επιδιώκεται νὰ μᾶς καταστήσει γνωστὲς τὶς στάσεις του καὶ τὶς διδακτικὲς μεθόδους του ὅταν ξεκίνησε καὶ πῶς κατέληξε· τὶς δυσκολίες του καὶ πῶς τὶς ξεπέρασε· τὶς δυσκολίες τῶν σύγχρονων Θεολόγων καὶ πῶς νομίζει ὅτι θὰ τὶς ξεπεράσουν· προτάσεις γιὰ τὴ βελτίωση τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν. Τέλος τοὺς ζητεῖται νὰ περιγράψουν ἔνα χαρακτηριστικὸ περιστατικὸ ἀπὸ τὴν πλούσια παιδαγωγικὴ τους πείρα.

"Οπως καταλαβαίνετε, οἱ ἀπαντήσεις δὲν ἀφοροῦν μόνο τοὺς συναδέλφους καὶ τὶς συναδέλφους τῆς τάξεως τοῦ 1954. Τόσο οἱ ἑρωτήσεις δοῦναι καὶ οἱ ἀπαντήσεις ἀφοροῦν ὅλους μας καὶ σκοπεύουν νὰ μᾶς εὐαισθητοποιήσουν στὸν τρόπο ποὺ γίνεται ἔνα τόσο σημαντικὸ μάθημα καὶ ποὺ θὰ μποροῦσε πράγματι νὰ καλύψει ζωτικὲς ἀνάγκες τῆς νέας γενιᾶς.

'Ἐδῶ εἶναι ἀπαραίτητη ἡ συνεργασία Θεολόγων καθηγητῶν καὶ Ποιμένων — ποὺ σ' ἔνα μεγά-

λο ποσοστὸ ἔχουν τὴ διπλὴ ἰδιότητα — καὶ γι' αὐτὸ πιστεύουμε ὅτι θὰ βρεῖ εὐμενὴ ἀπῆκηση ἡ πρωτοβουλία μας νὰ ἔξεταστει τὸ ζήτημα αὐτὸ ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ περιοδικοῦ. 'Άλλωστε προσπάθειά μας εἶναι ἡ σύσφιγξη τῶν δεσμῶν καὶ ἡ ἐνεργοποίηση τῶν δυνάμεων τῆς 'Ἐκκλησίας ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ συνόλου πληθυσμοῦ καὶ ἰδιαίτερα τῶν νέων σχολικῆς ἡλικίας³.

'Απὸ τὴ θέση αὐτὴ θέλω νὰ εὐχαριστήσω τὸν παλαιό μου φοιτητὴ καὶ συνάδελφο τώρα στὴ Μέση 'Ἐκπαίδευση κ. Στέφανο Κουμαρόπουλο ποὺ συνεργάστηκε στὴν ἐκπόνηση τῶν 'Ἐρωτηματολογίων στὸ πλαίσιο τῶν μεταπτυχιακῶν του σπουδῶν στὴ Θεολ. Σχολὴ τοῦ Παν/μίου Θεοσαλονίκης.

Γιὰ δόσους ἐκ τῶν κ.κ. συναδέλφων θὰ ἥθελαν νὰ στείλουν συμπληρωμένα τὰ ἑρωτηματολόγια μποροῦν νὰ τὰ ἀπευθύνουν πρὸς τὸν:

'Αν. Καθηγητὴ Α. Μ. Σταυρόπουλο
Θεολογικὴ Σχολὴ Πανεπιστημίου Αθηνῶν

Τμῆμα Κοινωνικῆς Θεολογίας
Τομέα Χριστιανικῆς Λατρείας, Αγωγῆς καὶ Διαπομάνσεως

15702 ΑΝΩ ΙΑΙΣΙΑ (Τηλ. 77.94.752 ή 77.79.926).

'Ἐὰν δὲν ἐπαρκεῖ, μποροῦν νὰ χρησιμοποιοῦσιν συμπληρωματικὰ λευκὰ φύλλα, στὰ ὅποια θὰ καταγράψουν τὶς πληροφορίες τους ἀπὸ τὴ μία μόνον ὅψη, ἀφοῦ προτάξουν τὴ μορφὴ τοῦ 'Ἐρωτηματολογίου A' ἢ B' καὶ τὸν ἀριθμὸ τῆς ἀντίστοιχης ἑρωτήσεως. Θὰ ἥταν καλὸ νὰ μὴ παραλείψουν δύνοματεπώνυμο, διεύθυνση καὶ τηλέφωνο καθὼς καὶ τὸ διάστημα ποὺ ύπηρετοῦν ἢ ὑπηρέτησαν στὴ Μέση 'Ἐκπαίδευση ὡς Θεολόγοι Καθηγητὲς ἢ Καθηγητριες.

Δεχθεῖτε τὶς θερμές μας εὐχαριστίες ἐκ τῶν προτέρων. Χριστὸς Ἀνέστη!

1. Σαράντα χρόνια μετά, «Ο 'Εφημέριος» 15 Φεβρουαρίου 1995, σ. 56-58.

2. Κώστας Εὐαγγέλου - Ρόκος, *Τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου (1967- 1988)*, Α', Αθήνα 1989, σ. 149. Τὴ συλλογὴ τὴν ἀφιερώνει: *Στοὺς νέους*.

3. Βλ. εἰσήγηση μου στὸ Παγκρήτιο Θεολογικὸ Συνέδριο, Ρέθυμνο 1-3 Νοεμβρίου 1990, Ποιμαντικὴ ἑργασία καὶ συνεργασία μὲ νέους σχολικῆς ἡλικίας. Τὰ πρακτικὰ τοῦ Συνέδρου μὲ τίτλο 'Ἐκκλησία καὶ σχολικὴ νεότητα: Ποιμαντικὴ διακονία - Παιδεία - Προοπτικές, ἐκδόθηκαν ἀπὸ τὶς 'Εκδ. «Τέρτιος», Κατερίνη 1992. 'Η εἰσήγηση δημοσιεύτηκε καὶ στὸ περ. *«Κοινωνία»*, τεύχος Ιαν. - Μαρτίου 1992, σ. 69-77.